การเสริมสร้างแนวคิดประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษาผ่านรูปแบบการเลือกตั้งประธานชั้นปีของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

Underpinning Democracy Concept for Students via Annual Election of Law School Class President, Bangkok University

เกรียงไกร รอบรู้[1]
Kriangkrai Robroo

Article History

Received: May 2, 2018
Revised: October 9, 2018
Accepted: November 1, 2018

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อศึกษาการเสริมสร้างแนวคิดประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษา ผ่านรูปแบบการเลือกตั้งประธานชั้นปีของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ที่ดำเนินการในปีการศึกษา 2560 ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ประเภท ได้แก่ การศึกษาเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 คน และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

จากการศึกษาวิจัยพบว่า คณะนิติศาสตร์ได้เสริมสร้างแนวคิดประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้งประธานชั้นปี ได้แก่ การกำหนดให้มีหลักเกณฑ์การเลือกตั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีความชัดเจน บุคคลสามารถตรวจสอบได้ มีการวางนิติวิธีเพื่ออุดช่องว่างแห่งกฎหมาย การกำหนดให้มีคณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ เป็นผู้ดำเนินการจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม โดยไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการเลือกตั้ง การเปิดโอกาสให้ผู้ลงคะแนนมีเสรีภาพที่จะเลือกงดออกเสียงหากไม่ประสงค์จะเลือกผู้สมัครรายใด เปิดโอกาสให้มีการร้องเรียนการเลือกตั้งที่ไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และการกำหนดให้มีมาตรการในเชิงลงโทษหลายมาตรการสำหรับการเลือกตั้งที่ไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

อนึ่ง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ (1) กรณีที่มีผู้สมัครประธานชั้นปีเพียงรายเดียว บุคคลนั้นควรได้รับคะแนนเสียงรับรองจากผู้มีสิทธิหรือผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งตามสัดส่วนที่เหมาะสมจึงจะสามารถดำรงตำแหน่งประธานชั้นปี และ (2) คณะนิติศาสตร์อาจปรับปรุงจากการเลือกตั้งประธานชั้นปีแบบรายบุคคลมาเป็นการเลือกตั้งคณะกรรมการชั้นปีแบบรายทีม เพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง

คำสำคัญ: *ประชาธิปไตย การเลือกตั้ง นักศึกษา ประธานชั้นปี*

[1] คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
School of Law, Bangkok University, Email: kriangkrai.r@bu.ac.th

Abstract

This article aims to explore the concept, theories and principles relating to the system of 2017 (B.E. 2560) Annual Election of Law School Class President, Bangkok University under the democracy way. This article applies 3 methods as follows: the documentary research, the interview of 12 respondents, and the observation methods.

The article reveals that the Law School promotes the democracy concepts among the students through the President election activities by setting up the rules of Law School Class President Annual Election (LSCPAE) in written form, so that every person can examine and comprehend the activities in accordance with the rule of law. LSCPAE also provides a legal methodology for filling the gap of law in case of none of any written rules applicable. Secondly, the Law School sets up the Election Commission as an organ in arranging the election on the 'just and fair' basis guaranteed thereby with its functions and duties, including many sanctions and punishments for unjust and unfair election.

LSCPAE comes up with the suggestions as follows: First, for the next election, in case of one applicant available for a Class President Election, he/she should receive an appropriate number of votes to be recognized as a Class President. Secondly, the Law School should improve the election system by changing from voting for one person to be for a party so that the constituents may have more choices.

Keywords: *Democracy, Election, Students, Class President*

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แนวคิดประชาธิปไตย (democracy) เป็นแนวคิดสำคัญประการหนึ่งทางการเมืองซึ่งจัดอยู่ในหลายสถานะ ไม่ว่าจะเป็นปรัชญาพื้นฐานทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง ลัทธิทางการเมือง กระบวนการทางการเมือง หรือระบอบการปกครอง แต่เดิมแนวคิดประชาธิปไตยจะได้รับการอธิบายในบริบททางการเมืองการปกครองเท่านั้น ดังลักษณะวิวัฒนาการของแนวคิดที่มักจะเริ่มต้นการอธิบายจากรูปแบบการเมืองการปกครองของนครรัฐเอเธนส์ ที่ถือว่ามีรูปแบบประชาธิปไตยที่เป็นแม่แบบของชาวกรีกโบราณ โดยได้บรรลุถึงรูปแบบนี้สูงสุดในศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสต์ศักราช (Tunsiri, 2005) ตามด้วยเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของโรมัน อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศส ซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงบรรดาเหตุการณ์การปฏิวัติหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบอำนาจและผู้ใช้อำนาจทางการเมือง หากเป็นประวัติศาสตร์ทางการเมืองของไทยก็มักจะอธิบายด้วยเหตุการณ์การปฏิวัติ พ.ศ. 2475 โดยคณะราษฎร ซึ่งก็ยังคงมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันถึงความเหมาะสมและเจตนารมณ์ที่แท้จริงของการกระทำของคณะราษฎรในครั้งนั้น (อาทิ ความพร้อมเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยของไทยในขณะนั้น การปฏิวัติเป็นความต้องการของประชาชนหรือเป็นเพียงความต้องการของคนกลุ่มหนึ่ง หรือแม้แต่ความขัดแย้งและแย่งชิงอำนาจกันเองของคณะราษฎรในช่วงหลังการปฏิวัติ) ดังนั้นประชาธิปไตยในบริบทของการเมืองการปกครองจึงอาจดูห่างไกลหรือมองไม่เห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับวิถีการใช้ชีวิตของประชาชนทั่วไป

สำหรับประเทศไทยในระยะหลังจากเหตุการณ์ปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475 การเมืองการปกครองยังคงเป็นเรื่องของผู้ใช้อำนาจทางการเมืองด้วยกันเอง โดยเฉพาะยุคของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จอมพลถนอม กิตติขจร จวบจนถึงยุคการตื่นรู้ทางปัญญาโดยเฉพาะกลุ่มของนักศึกษาในสมัยนั้นที่ได้รับการขนานนามว่า *"คนหนุ่มสาว"* ที่เริ่มหันมาสนใจความ

เป็นไปของสังคมซึ่งรวมถึงปัญหาการเมืองการปกครองที่ไม่มีความเป็นประชาธิปไตย มักจะเรียกช่วงเวลานี้ว่า *"ยุคแสวงหา"* ซึ่งนักประวัติศาสตร์และนักวิจารณ์วรรณกรรมใช้เป็นชื่อยุคสมัยในช่วงปี พ.ศ. 2507-2515 (Chiengkul, 2018) ยุคแสวงหามีที่มาจากวรรคทองของบทกวีเรื่อง *"เพลงเถื่อนแห่งสถาบัน"* ที่เขียนโดยรองศาสตราจารย์วิทยากร เชียงกูล ซึ่งในขณะนั้นเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วรรคทองนี้มีข้อความว่า *"... ฉันเยาว์ฉันเขลาฉันทึ่ง ... ฉันจึงมาหาความหมาย ... ฉันหวังเก็บอะไรไปมากมาย ... สุดท้ายให้กระดาษฉันแผ่นเดียว ..."* (Chiengkul, 2018; Robroo, 2014a) บทกวีชิ้นนี้กลายเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้นักศึกษาเรียกร้องประชาธิปไตยจากผู้นำประเทศ อันนำไปสู่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ในเวลาต่อมา

เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 นับว่าเป็นเหตุการณ์ที่นักศึกษาผู้เป็นความหวังใหม่ของสังคมในขณะนั้น ได้เข้ามาเกี่ยวข้องในเชิงปลุกเร้าหรือเสริมสร้างกระบวนการประชาธิปไตยให้แก่ประเทศอย่างชัดเจน แม้ต่อมาในบางช่วงเวลาขบวนการประชาธิปไตยของนักศึกษาอาจมีการแผ่วเบาลงไปบ้าง แต่ก็ยังนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นและตัวอย่างให้แก่คนรุ่นหลัง

คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยกรุงเทพซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่บ่มเพาะนักศึกษาให้มีความรู้ ทักษะ และคุณธรรมจริยธรรมของวิชาชีพนักกฎหมาย เพื่อส่งต่อการเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต ก็ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างแนวคิดประชาธิปไตยเช่นกัน ซึ่งครอบคลุมกลุ่มบุคคลหลายกลุ่ม อาทิ บุคลากรภายในคณะนิติศาสตร์ นักศึกษา บุคลากรภายในองค์กรและประชาชนทั่วไป และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมสร้างแนวคิดประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษาตั้งแต่อยู่ในช่วงการศึกษาในรั้วมหาวิทยาลัย โดยอาศัยรูปแบบกิจกรรมพัฒนานักศึกษาที่คณะนิติศาสตร์เป็นผู้จัดขึ้นในที่นี้ก็คือ *"การเลือกตั้งประธานชั้นปี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ"* ที่ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องทุกปีการศึกษา อย่างไรก็ดี ในอดีตยังไม่มีการวิเคราะห์ถึงความสอดคล้องระหว่างแนวคิดประชาธิปไตยกับการเลือกตั้งประธานชั้นปี รวมถึงการเสริมสร้างแนวคิดและกิจกรรมดังกล่าวให้แก่นักศึกษา ประกอบกับในปีการศึกษา 2560 คณะนิติศาสตร์ได้มีการพัฒนาระบบการจัดการเลือกตั้งให้เหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นควรที่จะศึกษาถึงระบบการจัดการเลือกตั้งประธานชั้นปีของคณะนิติศาสตร์ที่ดำเนินการในปีการศึกษา 2560 เพื่อให้เห็นถึงแนวทางการเสริมสร้างแนวคิดประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบการจัดการเลือกตั้งประธานชั้นปีของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
2. เพื่อศึกษาการเสริมสร้างแนวคิดประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษา ผ่านรูปแบบการเลือกตั้งประธานชั้นปีของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

คำถามการวิจัย

1. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมีระบบการจัดการเลือกตั้งประธานชั้นปีอย่างไร
2. การเลือกตั้งประธานชั้นปีของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพสามารถเสริมสร้างแนวคิดประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษาได้อย่างไร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้เรียนรู้และเข้าใจแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่างๆ ของประชาธิปไตยที่ถูกต้อง
2. ได้เรียนรู้และเข้าใจในระบบการจัดการเลือกตั้งประธานชั้นปีของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
3. ได้เรียนรู้และเข้าใจถึงวิธีการ ขั้นตอน และกระบวนการเสริมสร้างแนวคิดประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษา ผ่านรูปแบบการเลือกตั้งประธานชั้นปีของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
4. สามารถนำระบบการจัดการเลือกตั้งประธานชั้นปีและกระบวนการเสริมสร้างแนวคิดประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษา ผ่านรูปแบบการเลือกตั้งประธานชั้นปีของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเลือกตั้งผู้นำนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ

คำย่อ

คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ คือ คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 2 และ 3 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

กรรมการจัดการเลือกตั้งฯ คือ กรรมการจัดการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 2 และ 3 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ประกาศคณะนิติศาสตร์ เรื่อง ระเบียบการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 2 และ 3 คือ ประกาศคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เรื่อง ระเบียบการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปีการศึกษา 2560 (ลงวันที่ 9 มีนาคม 2561) ประกาศคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เรื่อง ระเบียบการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 2 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปีการศึกษา 2560 (ลงวันที่ 9 มีนาคม 2561) และประกาศคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เรื่อง ระเบียบการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 3 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปีการศึกษา 2560 (ลงวันที่ 9 มีนาคม 2561)

วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง *"การเสริมสร้างแนวคิดประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษา ผ่านรูปแบบการเลือกตั้งประธานชั้นปีของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ"* เป็นการศึกษาระบบการจัดการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 2 และ 3 ของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ที่ดำเนินการในปีการศึกษา 2560 โดยผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพและเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ประเภท ได้แก่ วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (documentary method) วิธีการสัมภาษณ์ (interview method) และการสังเกตการณ์ (observation method) โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร กล่าวคือ ผู้วิจัยทำการรวบรวมเอกสารและข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และหลักการประชาธิปไตย แนวคิดการจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษา จากหนังสือ ตำรา รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารการค้นคว้าอิสระ บทความวิจัย บทความวิชาการ แหล่งข้อมูลจากสื่อออนไลน์ที่มีแหล่งที่มาน่าเชื่อถือ รวมทั้งประกาศและคำสั่งที่เกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้งประธานชั้นปีของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เพื่อให้เข้าใจถึงแนวคิด ทฤษฎี และหลักการประชาธิปไตย แนวคิดการจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษา และหลักเกณฑ์ในการจัดการเลือกตั้งประธานชั้นปีในครั้งนี้

2. ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน ซึ่งประกอบด้วยนักศึกษาชั้นปีที่ 1 2 และ 3 ที่มาใช้สิทธิเลือกตั้ง จำนวนชั้นปีละ 3 คน และกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ จำนวน 3 คน เพื่อให้เข้าใจถึงมุมมองของบุคคลที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการเลือกตั้งประธานชั้นปี อาทิ มุมมองด้านความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดประชาธิปไตยกับการเลือกตั้งประธานชั้นปี มุมมองด้านความเหมาะสมของหลักเกณฑ์ในการจัดการเลือกตั้ง เป็นต้น

อนึ่ง ผู้วิจัยขอใช้นามสมมุติแทนชื่อและนามสกุลจริงของผู้ให้สัมภาษณ์และจะทำลายเอกสารที่บันทึกคำให้สัมภาษณ์ภายหลังการวิจัยแล้วเสร็จ ซึ่งได้รับความยินยอมจากผู้ให้สัมภาษณ์แล้ว

3. ผู้วิจัยใช้วิธีสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้วิจัยเข้าไปเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของระบบการจัดการเลือกตั้งในครั้งนี้ ได้แก่ การได้รับการแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ เข้าไปร่วมสังเกตการณ์ระบบและพฤติกรรมการทำงานของคณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ และการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ทั้งนี้ ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการจัดการเลือกตั้งจนถึงสิ้นสุดการเลือกตั้ง

4. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร ทั้งในส่วนแนวคิด ทฤษฎี หลักการประชาธิปไตย แนวคิดการจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษา ประกาศและคำสั่งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งในครั้งนี้ และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ตัวแทนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งและกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุมมองความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดประชาธิปไตยกับการเลือกตั้งในครั้งนี้ นอกจากนั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมตลอดทั้งกระบวนการจัดการเลือกตั้ง แล้วนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดประชาธิปไตยอีกครั้งก่อนที่จะเรียบเรียงให้เป็นระบบ และให้ข้อเสนอแนะต่อการศึกษาวิจัยในช่วงท้าย

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง *"การเสริมสร้างแนวคิดประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษา ผ่านรูปแบบการเลือกตั้งประธานชั้นปีของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ"* ปรากฏผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. การจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษา: การเลือกตั้งประธานชั้นปีของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

กิจกรรมพัฒนานักศึกษา ได้แก่ กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมและสนองตอบความต้องการของนักศึกษา โดยไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนของหลักสูตรโดยตรง อาจแบ่งประเภทของกิจกรรมได้หลากหลาย เช่น กิจกรรมด้านวิชาการ บำเพ็ญประโยชน์ กีฬา นันทนาการ ฯลฯ ตามที่สถาบันการศึกษาแต่ละแห่งจะเป็นผู้กำหนดให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง

มหาวิทยาลัยกรุงเทพกำหนดกิจกรรมพัฒนานักศึกษาไว้ 8 ประเภท (Bangkok University, 2018) ได้แก่ (1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม (2) ด้านรับผิดชอบต่อสถาบันและสังคม (3) ด้านส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการมีจิตวิญญาณผู้ประกอบการ (4) ด้านวิชาการ (5) ด้านกีฬา ส่งเสริมสุขภาพ และนันทนาการ (6) ด้านบำเพ็ญประโยชน์และรักษาสิ่งแวดล้อม (7) ด้านส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม และ (8) ด้านการเข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรม ใน 8 ประเภทนี้ มีกิจกรรมบังคับที่กำหนดให้นักศึกษาทุกคนต้องเข้าร่วมจำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ (1) การเลือกตั้งคณะกรรมการสโมสรนักศึกษาหรือคณะกรรมการนักศึกษาคณะ (2) การเข้าชมนิทรรศการที่จัดโดยหอศิลป์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ และ (3) การเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเครื่องถ้วยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การเลือกตั้งประธานชั้นปีของคณะนิติศาสตร์จึงจัดเป็นกิจกรรมพัฒนานักศึกษาด้านรับผิดชอบต่อสถาบันและสังคม ทั้งนี้ โดยการพิจารณาเทียบเคียงกับกรณีที่มหาวิทยาลัยกรุงเทพจัดให้กิจกรรมการเลือกตั้งคณะกรรมการสโมสรนักศึกษาหรือคณะกรรมการนักศึกษาคณะเป็นกิจกรรมบังคับในกิจกรรมด้านรับผิดชอบต่อสถาบันและสังคม

การเลือกตั้งประธานชั้นปีของคณะนิติศาสตร์มุ่งเน้นการฝึกฝนให้นักศึกษารู้จักการรับผิดชอบต่อสถาบันการศึกษาของตนตามประเภทของกิจกรรมพัฒนานักศึกษาประเภทที่ 2 ด้วยเล็งเห็นว่านักศึกษาต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของประชาคมของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ แสดงออกซึ่งความรับผิดชอบด้วยการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้นำนักศึกษาเพื่อจะเข้าไปทำหน้าที่ขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนานักศึกษาแทนตน การรู้จักรับผิดชอบต่อสถาบันและสังคมจึงเป็นภารกิจของทั้งนักศึกษาผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่จะต้องออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และเป็นภารกิจของนักศึกษาผู้สมัครรับเลือกตั้งที่แสดงเจตนารมณ์ที่จะอาสาเข้ามาร่วมกันพัฒนาสถาบันการศึกษาของตน

จุดเด่นประการหนึ่งของการเลือกตั้งประธานชั้นปีของคณะนิติศาสตร์ก็คือ เป็นกิจกรรมที่ระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัยมิได้กำหนดให้ต้องดำเนินการ กล่าวคือ มหาวิทยาลัยกำหนดแต่เพียงหลักเกณฑ์การจัดตั้งคณะกรรมการสโมสรนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยและคณะกรรมการนักศึกษาระดับคณะวิชาไว้เท่านั้น มิได้กำหนดหลักเกณฑ์การจัดตั้งประธานชั้นปีของคณะวิชาแต่อย่างใด แต่ด้วยคณะนิติศาสตร์ได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ของการมีประธานชั้นปีเพื่อร่วมมือกับคณะในการพัฒนากิจกรรมของนักศึกษา และส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษาและองค์กร จึงถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในการจัดตั้งประธานชั้นปีที่คณะนิติศาสตร์ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องหลายสิบปี ด้วยเหตุนี้ คณะนิติศาสตร์จึงได้ดำเนินการจัดการเลือกตั้งประธานชั้นปีเองเป็นการภายใน โดยกระบวนการดังกล่าวจะไม่ขัดหรือแย้งต่อระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ ก็เพื่อประโยชน์ต่อการบริหารจัดการงานกิจกรรมพัฒนานักศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้จักรับผิดชอบต่อสถาบันและสังคม เพื่อฝึกฝนการเป็นผู้นำ และเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาใส่ใจต่อแนวคิดการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย

2. ข้อมูลเบื้องต้นของการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 2 และ 3 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปีการศึกษา 2560

การเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 2 และ 3 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เป็นกิจกรรมสำคัญของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องในทุกปีการศึกษา โดยในบางปีการศึกษามีผู้สมัครเพียงรายเดียว ผู้สมัครรายนั้นจะได้รับการแต่งตั้งจากคณะนิติศาสตร์ให้ดำรงตำแหน่งประธานชั้นปี หากมีผู้สมัครตั้งแต่สองรายขึ้นไปจะจัดให้มีการเลือกตั้งตามขั้นตอนที่คณะประกาศกำหนด

สำหรับปีการศึกษา 2560 คณะนิติศาสตร์ได้ประกาศกำหนดการเกี่ยวกับการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 2 และ 3 ได้แก่ (1) วันรับสมัคร คือ วันที่ 9-14 มีนาคม 2561 (2) วันหาเสียงเลือกตั้ง คือ วันที่ 15-20 มีนาคม 2561 และ (3) วันเลือกตั้ง คือ วันที่ 21 มีนาคม 2561 ตั้งแต่เวลา 9.00-16.00 น. ณ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต โดยมีผู้สมัครประธานชั้นปีที่ 1 2 และ 3 ชั้นปีละ 2 คน

ผลการนับคะแนนเสียงเลือกตั้ง ปรากฏดังนี้

(1) การเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 ผู้สมัครหมายเลข 1 ได้คะแนนเสียง 54 คะแนน ผู้สมัครหมายเลข 2 ได้คะแนนเสียง 49 คะแนน งดออกเสียง 8 คน บัตรเสีย 2 ใบ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งสิ้น 177 คน ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 113 คน (คิดเป็นร้อยละ 63.84) ผู้ไม่มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 64 คน (คิดเป็นร้อยละ 36.16)

(2) การเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 2 ผู้สมัครหมายเลข 1 ได้คะแนนเสียง 24 คะแนน ผู้สมัครหมายเลข 2 ได้คะแนนเสียง 63 คะแนน งดออกเสียง 12 คน บัตรเสีย 4 ใบ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งสิ้น 141 คน ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 103 คน (คิดเป็นร้อยละ 73.05) ผู้ไม่มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 38 คน (คิดเป็นร้อยละ 26.95)

(3) การเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 3 ผู้สมัครหมายเลข 1 ได้คะแนนเสียง 192 คะแนน ผู้สมัครหมายเลข 2 ได้คะแนนเสียง 71 คะแนน งดออกเสียง 19 คน บัตรเสีย 2 ใบ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งสิ้น 459 คน ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 284 คน (คิดเป็นร้อยละ 61.87) ผู้ไม่มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 175 คน (คิดเป็นร้อยละ 38.13)

อนึ่ง เนื่องจากผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานชั้นปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2560 จะต้องดำรงตำแหน่งประธานคณะนิติศาสตร์ ในปีการศึกษา 2561 คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ จึงเล็งเห็นว่าผู้ที่ควรมีสิทธิเลือกตั้งควรเป็นนักศึกษาที่อาจได้รับประโยชน์หรือผลกระทบจากการดำเนินงานของประธานคณะนิติศาสตร์ในปีการศึกษา 2561 ด้วย จึงกำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2560 ได้แก่ นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-3

3. การเสริมสร้างแนวคิดประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษา ผ่านรูปแบบการเลือกตั้งประธานชั้นปีของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

จากการศึกษาพบว่า คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพได้เสริมสร้างแนวคิดประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษา ผ่านรูปแบบการเลือกตั้งประธานชั้นปี โดยมีการเสริมสร้างแนวคิดข้างต้นใน 7 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ การกำหนดหลักเกณฑ์การเลือกตั้ง คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ การเปิดรับสมัคร ผู้สมัคร การจัดให้มีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การหาเสียงเลือกตั้ง การใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนน การร้องเรียนการเลือกตั้งที่ไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และมาตรการสำหรับการเลือกตั้งที่ไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การกำหนดหลักเกณฑ์การเลือกตั้ง

แนวคิดประชาธิปไตยถือว่าอำนาจในการปกครองประเทศเป็นของประชาชน หากนำแนวคิดดังกล่าวมาปรับใช้กับการเลือกตั้งประธานชั้นปีของคณะนิติศาสตร์ ก็จะเปรียบนักศึกษาของแต่ละชั้นปีเป็นประชาชนเจ้าของอำนาจ และประธานชั้นปีที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้นำนักศึกษาก็จะอยู่ในฐานะของตัวแทนนักศึกษา

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีความสัมพันธ์กับหลักนิติรัฐ (legal state) และหลักนิติธรรม (rule of law) คือ หลักการที่ถือกฎหมายเป็นใหญ่ ถือกฎหมายเป็นสำคัญ และอำนาจในการปกครองจะมีได้ก็ด้วยเหตุที่กฎหมายกำหนด (Robroo, 2014b) ดังนั้น การใช้อำนาจโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้อำนาจที่มีผลเป็นการกระทบสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นย่อมไม่สามารถกระทำได้ ถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจน

การเลือกตั้งประธานชั้นปีของคณะนิติศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 2 หรือ 3 ต่างก็มีการประกาศกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเลือกตั้งไว้อย่างชัดเจน โดยแยกต่างหากเป็นคนละฉบับ ได้แก่

(1) ประกาศคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เรื่อง ระเบียบการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปีการศึกษา 2560 (ลงวันที่ 9 มีนาคม 2561)

(2) ประกาศคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เรื่อง ระเบียบการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 2 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปีการศึกษา 2560 (ลงวันที่ 9 มีนาคม 2561)

(3) ประกาศคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เรื่อง ระเบียบการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 3 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปีการศึกษา 2560 (ลงวันที่ 9 มีนาคม 2561)

การเลือกตั้งดังกล่าวจึงถือว่าเป็นการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นอย่างชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษรที่บุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบได้ อันสอดคล้องกับหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรมที่กำหนดให้การใช้อำนาจและการกระทำอันเนื่องด้วยกับการใช้อำนาจต้องเป็นไปตามที่กฎหมาย (กฎหมายในความหมายอย่างกว้าง) กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการปฏิเสธการใช้อำนาจตามอำเภอใจไปโดยปริยาย

นอกจากนี้ ประกาศทั้งสามฉบับข้างต้นมีใจความสำคัญตอนหนึ่งที่บัญญัติไว้เหมือนกันก็คือ ข้อ 4 วรรคสาม “กรณีใดที่ไม่ต้องด้วยบทบัญญัติตามประกาศนี้ ให้คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งใช้อำนาจหรือวินิจฉัยกรณีนั้นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติของสายคณะกรรมการนักศึกษาของคณะ หากไม่มีธรรมเนียมปฏิบัติดังกล่าวให้ใช้อำนาจหรือวินิจฉัยกรณีนั้นไปตามหลักกฎหมายทั่วไปที่ว่าด้วยการนั้น ภายใต้หลักการแห่งประชาธิปไตย” บทบัญญัตินี้เป็นนิติวิธีการอุดช่องว่างแห่งกฎหมายรูปแบบหนึ่ง(เทียบเคียงกับหลักทั่วไปของการอุดช่องว่างแห่งกฎหมายตามมาตรา 4 วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “เมื่อไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตามจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นว่านั้น ให้วินิจฉัยคดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และถ้าบทกฎหมายเช่นนั้นก็ไม่มีด้วย ให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป”) กล่าวคือ เมื่อไม่มีบทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษรต้องตามกรณีใดกรณีหนึ่งจะต้องดำเนินการต่อไปอย่างไร ซึ่งในข้อ 4 แห่งประกาศนี้ได้กำหนดให้พิจารณาไปตามธรรมเนียมปฏิบัติของสายคณะกรรมการนักศึกษาของคณะ และหากไม่มีธรรมเนียมปฏิบัติที่เกี่ยวข้องก็ให้พิจารณาตามหลักกฎหมายทั่วไปที่ว่าด้วยการนั้น ภายใต้หลักการแห่งประชาธิปไตย จุดเด่นของบทบัญญัติข้อ 4 ที่อาจไม่เหมือนกับนิติวิธีการอุดช่องว่างกฎหมายโดยทั่วไปก็คือ หลักกฎหมายทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการนั้นจะต้องเป็นหลักกฎหมายที่สอดคล้องตามหลักการแห่งประชาธิปไตยด้วย เงื่อนไขความสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยจึงเป็นเงื่อนไขที่ตีกรอบการแสวงหาหลักกฎหมายทั่วไปที่เป็นนามธรรมให้แคบลงแต่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น อันเป็นการตอกย้ำถึงเจตนารมณ์ของการเลือกตั้งประธานชั้นปีในครั้งนี้ว่าต้องการส่งเสริมแนวคิดประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

3.2 คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ

คณะนิติศาสตร์ได้มอบหมายภารกิจในการจัดการเลือกตั้งแก่คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ ตามประกาศคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เรื่อง จัดการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 2 และ 3 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปีการศึกษา 2560 (ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561) และแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ จำนวน 1 คณะ โดยมีรองคณบดีคณะนิติศาสตร์ที่รับผิดชอบงานด้านกิจการนักศึกษาเป็นที่ปรึกษา อาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมคณะนิติศาสตร์เป็นประธาน และกรรมการอื่นๆ ซึ่งได้แก่นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่ได้รับการพิจารณากลั่นกรองจากคณะแล้วว่ามีความเหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่อย่างสุจริตและเที่ยงธรรม อนึ่ง การแต่งตั้งเฉพาะนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เป็นกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ เนื่องจาก นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ไม่มีสิทธิเลือกตั้งประธานชั้นปีด้วยเหตุที่ประธานชั้นปีที่ได้รับเลือกในปีการศึกษา 2560 จะต้องปฏิบัติหน้าที่ถึงปีการศึกษา 2561 (ประธานชั้นปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2560 จะต้องดำรงตำแหน่งประธานชั้นปีที่ 4 และประธานคณะนิติศาสตร์ในปีการศึกษา 2561) ซึ่งคาดว่านักศึกษาชั้นปีที่ 4 ส่วนใหญ่จะสำเร็จการศึกษาแล้ว นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ในปีการศึกษา 2560 ในภาพรวมจึงไม่เป็นผู้ที่อาจได้รับประโยชน์หรือผลกระทบจากการดำเนินงานกิจกรรมในปีการศึกษา 2561 เมื่อนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ไม่อาจมีส่วนได้ส่วนเสียกับการเลือกตั้งในครั้งนี้ คณะจึงเห็นสมควรที่จะแต่งตั้งให้นักศึกษาชั้นปีที่ 4 เป็นกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ และเพื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมพัฒนานักศึกษาที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมของนักศึกษาเอง

ตามประกาศคณะนิติศาสตร์ เรื่อง ระเบียบการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 2 และ 3 กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ ไว้หลายส่วนด้วยกัน อาทิ

- กำหนดกฎระเบียบเพิ่มเติมและคำสั่งอื่นใดที่เกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้งเท่าที่ไม่ขัดต่อประกาศคณะนิติศาสตร์ เรื่อง ระเบียบการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 2 และ 3

- วินิจฉัยกรณีที่ไม่ต้องด้วยบทบัญญัติของประกาศคณะนิติศาสตร์ เรื่อง ระเบียบการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 2 และ 3 และให้ถือคำวินิจฉัยของคณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ เป็นที่สุด

- กำหนดวัน เวลา และสถานที่จัดการเลือกตั้ง และกำหนดระยะเวลาหาเสียงเลือกตั้ง

- สั่งขยายระยะเวลาการรับสมัคร เปลี่ยนแปลงระยะเวลาวันหาเสียง วันเลือกตั้ง กำหนดการอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

- ร่วมกับคณะนิติศาสตร์ในการสรรหาบุคคลเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานชั้นปี ในกรณีที่ขยายระยะเวลาการรับสมัครแล้ว แต่ยังไม่มีผู้สมัคร

- วินิจฉัยชี้ขาดการนับคะแนนบัตรเลือกตั้ง

- ประกาศผลการเลือกตั้ง และเสนอรายชื่อผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งไปยังคณะนิติศาสตร์เพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานชั้นปีต่อไป

- พิจารณาและวินิจฉัยกรณีที่มีผู้เสนอเรื่องว่ามีการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบหรือคำสั่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้ง การกระทำที่ทำให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม หรือการกระทำอื่นใดที่ผู้เสนอเรื่องเห็นว่าสมควรให้คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งพิจารณาและวินิจฉัย เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

- สั่งมาตรการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่าง เมื่อผลการพิจารณาและวินิจฉัยว่าการเลือกตั้งหรือกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

การที่กฎระเบียบได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ ไว้เช่นนี้มีข้อดีหลายประการต่อการพัฒนาประชาธิปไตย เช่น เป็นการให้อำนาจคณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ ที่เป็นเสมือนคนกลางผู้คุมกติกาและไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้สมัครเป็นผู้ดำเนินการจัดการเลือกตั้งทั้งหมด ซึ่งจะทำให้การจัดกิจกรรมเกิดความเป็นเอกภาพและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน อำนาจหน้าที่ที่กำหนดในกฎระเบียบมีความชัดเจนตามหลักความมั่นคงแห่งกฎหมายและครอบคลุมภารกิจด้านต่างๆ ของคณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ ตั้งแต่ขั้นตอนการรับสมัครจนกระทั่งการประกาศผลการเลือกตั้ง อำนาจวินิจฉัยของคณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ ในหลายประเด็นกฎระเบียบให้ถือว่าเป็นที่สุด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในแง่ของการบริหารจัดการให้การเลือกตั้งดำเนินไปอย่างเรียบร้อยและไม่ล่าช้า กล่าวคือ ไม่ต้องเสนอเรื่องให้บุคคลอื่นพิจารณาเรื่องราวนั้นซ้ำอีก อันจะเป็นการเพิ่มขั้นตอนการทำงานให้มากขึ้นโดยไม่จำเป็น อย่างไรก็ดี การวินิจฉัยที่ถือเป็นที่สุดนี้มิได้กระทบต่อความสุจริตและความเที่ยงธรรมของการจัดการเลือกตั้ง เพราะการวินิจฉัยต้องทำในรูปของคณะกรรมการที่มีบุคคลหลายคนร่วมกันพิจารณาและตัดสินตามแนวคิดประชาธิปไตย ที่มุ่งเน้นให้บุคคลร่วมกันตัดสินใจมากกว่าการมอบอำนาจการตัดสินใจให้กับบุคคลเพียงคนเดียว ซึ่งสุ่มเสี่ยงต่อการใช้อำนาจตามอำเภอใจอย่างยิ่ง

3.3 การเปิดรับสมัคร ผู้สมัคร การจัดให้มีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

การเปิดรับสมัครสำหรับผู้ที่สนใจสมัครรับเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 2 และ 3 คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ ได้ออกประกาศอย่างเป็นทางการ พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ให้นักศึกษาได้รับทราบข้อมูลอย่างทั่วถึง เช่น บอร์ดประชาสัมพันธ์บริเวณที่ทำการคณะนิติศาสตร์ เฟซบุ๊กของคณะนิติศาสตร์ กลุ่มไลน์ของนักศึกษาแต่ละชั้นปี การประชาสัมพันธ์ในชั้นเรียนของบางรายวิชา เป็นต้น เพื่อเชิญชวนผู้ที่สนใจเข้ามาสมัครรับเลือกตั้ง ประกอบกับเป็นการสร้างบรรยากาศการจัดการเลือกตั้งให้มีความน่าสนใจ และกระตุ้นให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งให้มากที่สุด การประชาสัมพันธ์ดังกล่าวสอดคล้องตามแนวคิดประชาธิปไตยที่ส่งเสริมให้บุคคลมีเสรีภาพที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ อันตนอาจมีส่วนได้ส่วนเสียหรืออาจได้รับผลกระทบจากการนั้น

ประกาศคณะนิติศาสตร์ เรื่อง ระเบียบการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 2 และ 3 ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งประธานชั้นปีไว้ 3 ข้อ ได้แก่

(1) มีสถานะเป็นนักศึกษาในชั้นปีที่ตนลงสมัครประธานชั้นปี โดยการพิจารณาชั้นปีให้พิจารณาจากรหัสนักศึกษา ไม่ได้พิจารณาจากจำนวนหน่วยกิตสะสมที่นักศึกษาได้ลงทะเบียนเรียนและสอบผ่านการวัดผล

(2) มีเกรดเฉลี่ยสะสมจนถึงภาคการศึกษาสุดท้ายก่อนการจัดการเลือกตั้งไม่ต่ำกว่า 2.50 เหตุผลสำคัญของการนำเกรดเฉลี่ยสะสมมาเป็นหนึ่งในคุณสมบัติของผู้สมัครก็เพราะหากผู้สมัครได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานชั้นปี ผู้สมัครจะต้องเป็นผู้นำของนักศึกษาในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ควบคู่ไปกับภาระด้านการเรียนของตนเอง หากมีเกรดเฉลี่ยสะสมที่ค่อนข้างต่ำประกอบกับแบ่งสรรปันเวลาการทำกิจกรรมกับการเรียนไม่ลงตัว อาจทำให้เกรดเฉลี่ยสะสมยิ่งลดลงกว่าเดิม ซึ่งอาจสุ่มเสี่ยงที่จะกระทบต่อสถานภาพในการศึกษา เช่น รอพินิจ พ้นสภาพนักศึกษา หรือไม่สำเร็จการศึกษาตามระยะเวลาที่คาดหมายไว้ ฯลฯ

(3) มีความประพฤติเรียบร้อยและเหมาะสมกับการเป็นผู้นำนักศึกษา

สำหรับประเด็นการจัดให้มีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ประกาศคณะนิติศาสตร์ เรื่อง ระเบียบการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 2 และ 3 กำหนดให้การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะกระทำได้ เมื่อมีผู้สมัครตั้งแต่สองรายขึ้นไป ตามวิถีทางของประชาธิปไตยที่จะมอบอำนาจการเลือกผู้แทนให้แก่เจ้าของอำนาจเป็นผู้ตัดสินและบุคคลที่ได้รับเลือกตั้งจะถือว่าเป็นผู้แทนของนักศึกษาอย่างแท้จริง

หากมีผู้สมัครเพียงรายเดียว ผู้สมัครรายนั้นจะได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานชั้นปี ในกรณีที่ไม่มีผู้สมัคร ให้คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ ขยายระยะเวลารับสมัคร หากขยายระยะเวลาแล้วยังไม่มีผู้สมัครให้คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งหารือร่วมกับคณะนิติศาสตร์เพื่อสรรหาบุคคลที่เหมาะสมที่จะได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานชั้นปีต่อไป

อย่างไรก็ตาม การที่หลักเกณฑ์กำหนดให้กรณีที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงรายเดียว ให้ผู้สมัครรายดังกล่าวได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานชั้นปีอาจจะยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยเท่าที่ควร เนื่องจากยังไม่สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนว่าบุคคลดังกล่าวเป็นตัวแทนของนักศึกษาในชั้นปีได้อย่างไร ได้รับการยอมรับจากประชาคมส่วนใหญ่หรือไม่ และด้วยวิธีการเช่นใด กล่าวโดยสรุปก็คือไม่มีจุดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาและความเป็นผู้แทนนักศึกษาของผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานชั้นปีนั่นเอง

3.4 การหาเสียงเลือกตั้ง

ประกาศคณะนิติศาสตร์ เรื่อง ระเบียบการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 2 และ 3 กำหนดให้คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ เป็นผู้กำหนดวันหาเสียง แต่ทั้งนี้ ได้ห้ามมิให้มีการหาเสียงเลือกตั้งประธานชั้นปีในวันที่มีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สาเหตุส่วนหนึ่งต้องการป้องกันความวุ่นวายที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการลงคะแนน โดยเฉพาะบริเวณหน่วยเลือกตั้งที่จะมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนมากเดินทางมาใช้สิทธิเลือกตั้ง

3.5 การใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนน

ประกาศคณะนิติศาสตร์ เรื่อง ระเบียบการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 2 และ 3 กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงได้คนละ 1 เสียงเท่านั้น ด้วยวิธีการกากบาท (X) ลงในช่องที่กำหนดให้ทำเครื่องหมาย โดยเลือกจากผู้สมัครรายใดรายหนึ่งเพียงรายเดียวหรือเลือกงดออกเสียง การที่กำหนดให้บัตรเลือกตั้งมีช่องสำหรับกากบาทเลือก *“งดออกเสียง”* เป็นการให้เสรีภาพแก่ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างเต็มที่ เพราะบางครั้งผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งอาจไม่ประสงค์จะลงคะแนนให้กับผู้สมัครรายใดเลยด้วยเหตุผลต่างๆ หากไม่มีช่องเลือกงดออกเสียงแล้ว ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งบางคนอาจจำเป็นต้องทำให้บัตรดังกล่าวเป็นบัตรเสีย อนึ่ง การเลือกงดออกเสียงกับบัตรเสียมีนัยยะที่แตกต่างกัน กล่าวคือ การงดออกเสียง ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งได้พิจารณาความเหมาะสมของผู้สมัครทุกรายเป็นอย่างดีแล้ว แต่ไม่ประสงค์จะเลือกผู้สมัครรายใด แต่บัตรเสียแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งนั้นขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการลงคะแนน ในส่วนของบัตรเสียที่เกิดจากความตั้งใจทำให้บัตรนั้นเป็นบัตรเสีย ผู้ให้สัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นถึงการขาดความรับผิดชอบของผู้ใช้สิทธิรายนั้นๆ และขาดการให้เกียรติตนเอง

ในฐานะที่ตนเองเป็นเจ้าของคะแนนเสียงนั้น หากเปรียบกับระบอบประชาธิปไตยแล้วก็เสมือนว่าผู้ใช้สิทธิรายนั้นไม่เห็นว่าตนเองเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยนั่นเอง

3.6 การร้องเรียนการเลือกตั้งที่ไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

เพื่อเป็นการป้องกันมิให้การเลือกตั้งประธานชั้นปีดำเนินไปอย่างไม่สุจริตและเที่ยงธรรม อีกทั้งมีมาตรการสำหรับแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและกระทบต่อการเลือกตั้งให้เกิดความไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ประกาศคณะนิติศาสตร์ เรื่อง ระเบียบการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 2 และ 3 จึงเปิดโอกาสให้มีการร้องเรียนกรณีอันเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับวิถีทางแห่งประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีสิทธิในการตรวจสอบกิจการอันตนอาจได้รับผลกระทบ ทั้งนี้ประกาศดังกล่าวได้วางเงื่อนไขไว้ดังต่อไปนี้

(1) ผู้มีสิทธิเสนอเรื่องร้องเรียน ได้แก่ ผู้สมัครคณาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ และกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ

(2) การเสนอเรื่องร้องเรียนต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันว่ามีการร้องเรียนจริง และเพื่อความชัดเจนของข้อร้องเรียนเหล่านั้น นอกจากนี้ ยังเป็นการอำนวยความสะดวกแก่คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ ที่จะสามารถตรวจสอบได้ว่าผู้เสนอเรื่องร้องเรียนมีคุณสมบัติครบถ้วนที่จะเสนอเรื่องได้หรือไม่

(3) การกระทำที่เป็นเหตุให้นำมาสู่การเสนอเรื่องร้องเรียนมี 3 กรณี ได้แก่

(3.1) มีการกระทำที่ฝ่าฝืนบรรดากฎระเบียบหรือคำสั่งใดๆ ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง และกฎระเบียบหรือคำสั่งนั้นได้กำหนดขึ้นโดยชอบ

(3.2) มีการกระทำที่ส่งผลให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(3.3) การกระทำอื่นใดที่ผู้เสนอเรื่องเห็นว่าสมควรให้คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งพิจารณาและวินิจฉัย เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

เงื่อนไขทั้ง 3 กรณีข้างต้นมีความครอบคลุมปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในการเลือกตั้งครั้งนี้ มีข้อสังเกตว่าเงื่อนไขทั้ง 3 ข้อ มีความประสงค์ให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะเงื่อนไขข้อที่ 3 ที่กำหนดถึงการกระทำอื่นใดที่ผู้เสนอเรื่องเห็นว่าสมควรให้คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งพิจารณาและวินิจฉัยเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยง-ธรรม กล่าวคือ พฤติกรรมบางอย่างอาจไม่ได้ฝ่าฝืนกฎระเบียบหรือคำสั่งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งโดยตรง เพราะไม่มีกฎระเบียบหรือคำสั่งครอบคลุมไปถึงพฤติกรรมเช่นว่านั้น (ไม่ต้องด้วยเงื่อนไข ข้อ 1) อีกทั้งอาจมีข้ออ้างว่าพฤติกรรมดังกล่าวยังไม่ถึงขั้นที่จะส่งผลให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม(อาจเป็นเพียงแค่การคาดการณ์ไปเองของผู้ร้องเรียน) (ไม่ต้องด้วยเงื่อนไข ข้อ 2) จึงไม่อาจเสนอเรื่องร้องเรียนได้ แต่ถึงกระนั้น เงื่อนไขข้อ 3 ก็ยังเปิดโอกาสให้มีการเสนอเรื่องร้องเรียนได้ หากผู้เสนอเรื่องเห็นว่าพฤติกรรมนั้นสมควรให้คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ พิจารณาและวินิจฉัย แต่ต้องด้วยเงื่อนไขสำคัญก็คือเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม (ไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวหรืออคติส่วนตัว)

(4) การเสนอเรื่องร้องเรียนให้เสนอไปยังประธานคณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ เพื่อที่ประธานจะเสนอให้คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ พิจารณาและวินิจฉัย อย่างไรก็ตาม ต้องเสนอเรื่องให้แล้วเสร็จภายใน 2 วันทำการของมหาวิทยาลัยนับจากวันเลือกตั้งแล้วเสร็จ

(5) คำวินิจฉัยของคณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ ถือเป็นที่สุด

3.7 มาตรการสำหรับการเลือกตั้งที่ไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ประกาศคณะนิติศาสตร์ เรื่อง ระเบียบการเลือกตั้งประธานชั้นปีที่ 1 2 และ 3 ได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ สั่งมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างสำหรับการเลือกตั้งที่ไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ได้แก่

(1) สั่งงดการบันทึกเพชรกิจกรรมการเลือกตั้งประธานชั้นปี เฉพาะปีการศึกษา 2560 คือ การไม่บันทึกการเข้าร่วมกิจกรรมเลือกตั้งประธานชั้นปีให้แก่นักศึกษา

(2) สั่งเพิกถอนสิทธิการสมัครรับเลือกตั้งประธานชั้นปี เฉพาะปีการศึกษา 2560 มาตรการนี้ใช้สำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

(3) สั่งเพิกถอนสิทธิการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งประธานชั้นปี เฉพาะปีการศึกษา 2560 มาตรการนี้ใช้

สำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งรวมถึงผู้สมัครในฐานะผู้มีสิทธิเลือกตั้งด้วย

(4) สั่งให้มีการจัดการเลือกตั้งใหม่

มาตรการดังกล่าวก็คือบทลงโทษสำหรับการกระทำที่ส่งผลให้การเลือกตั้งที่ไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม จุดเด่น คือ ไม่เป็นมาตรการที่แข็งกระด้างและรุนแรงเกินไป ดังจะเห็นได้จากการเปิดโอกาสให้คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ ได้พิจารณามาตรการเพื่อลงโทษให้เหมาะสมไปตามแต่ละกรณี และไม่บังคับให้ต้องใช้มาตรการเพียงมาตรการเดียวหรือทุกมาตรการรวมกันในทุกกรณีเสมอไป อีกทั้งผลบังคับของมาตรการดังกล่าวก็ใช้บังคับเฉพาะปีการศึกษา 2560 เท่านั้น

บทสรุป

จากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปผลการเสริมสร้างแนวคิดประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษา ผ่านรูปแบบการเลือกตั้งประธานชั้นปีของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ได้ดังนี้

1. มีการกำหนดหลักเกณฑ์การเลือกตั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนและสอดคล้องกับหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม รวมถึงการบัญญัตินิติวิธีในการอุดช่องว่างแห่งกฎหมายไว้ในหลักเกณฑ์ดังกล่าว

2. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเลือกตั้งฯ เพื่อดำเนินการจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ภายใต้ขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่หลักเกณฑ์กำหนด

3. มีการประกาศรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งประธานชั้นปีอย่างเป็นทางการและประชาสัมพันธ์ข้อมูลอย่างทั่วถึง

4. ห้ามมิให้หาเสียงในวันเลือกตั้งเพื่อป้องกันความวุ่นวายที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการลงคะแนนเสียง

5. ให้เสรีภาพแก่ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งที่จะเลือกงดออกเสียง โดยไม่จำเป็นต้องทำบัตรเลือกตั้งให้เป็นบัตรเสีย ซึ่งการงดออกเสียงและบัตรเสียมีนัยยะสำคัญที่ต่างกัน

6. เปิดโอกาสให้มีการร้องเรียนการเลือกตั้งที่ไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม โดยมีกระบวนการขั้นตอนการร้องเรียนที่ชัดเจนและปรากฏอยู่ในหลักเกณฑ์การเลือกตั้งที่สามารถตรวจสอบได้

7. มีมาตรการสำหรับการเลือกตั้งที่ไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมหลายมาตรการ เพื่อให้ผู้บังคับใช้หลักเกณฑ์การเลือกตั้งสามารถปรับใช้มาตรการดังกล่าวให้เหมาะสมกับแต่ละกรณี

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้

(1) กรณีที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งประธานชั้นปีเพียงรายเดียว ควรจัดให้มีการลงคะแนนรับรองจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งตามสัดส่วนที่เหมาะสม หากผู้สมัครได้คะแนนรับรองตามสัดส่วนที่กำหนดจึงจะได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานชั้นปี

(2) การเลือกตั้งผู้นำนักศึกษาของคณะนิติศาสตร์เป็นการภายในอาจปรับเปลี่ยนรูปแบบจากการเลือกตั้งรายบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งประธานชั้นปีมาเป็นการเลือกตั้งรายกลุ่ม (รายทีม/รายพรรค) เพื่อดำรงตำแหน่งคณะกรรมการชั้นปี เพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง

บรรณานุกรม

Bangkok University. (2018). Lakkēn ngūankhai læ nǣothāng patibat nai kānchai rabop electronic diamond [Rule of the application of electronic diamond system]. Retrieved April 3, 2018, from http://ediamond.bu.ac.th

Chiengkul, W. (n.d.). Mo̱ng sangkhom Thai phān nangsū chan c̆hưng mā hākhwām māI [View Thai society via The Book “I look for meanings”]. Retrieved March 30, 2018, from https://witayakornclub.wordpress.com

Chiengkul, W. (n.d.). Thammai chan c̆hưng mā hākhwām māi chīwit, ngān læ thatsana kho̱ng witthayākō̱n chīangkūn [Why do I look for the meaning of life, work and attitude of Witthayakorn Chiengkul]. Retrieved March 30, 2018, from https://witayakornclub.wordpress.com.

Robroo, K. (2014a). *Kānmī sūanrūam thāngkān mūang khǭng naksuksā mahāwitthayālai krung thēp* [Political participation of Bangkok University] (Master's independent study, College of Social Innovation, Rangsit University).

Robroo, K. (2014b). *Kotmāi ratthammanūn* [Constitutional Law]. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Tunsiri, W. (2005). *Wiwatthanākān khǭng rabǭp prachāthipatai* [Evolution of democracy]. Bangkok: Chulalongkorn University Press.